

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

květen 2016

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

zdravíme vás u květnového čísla našeho časopisu. Uplynulý měsíc by se dal bez nadsázky označit za nejhektičtější část celého roku. Alespoň z pohledu našich aktivit vázaných na roční dobu. Zároveň se jedná o činnosti, které přináší nejviditelnější výsledky. Takové, kterými se budeme moci potěšit, až největší zmatek ustane.

Z obsahu tohoto čísla:

Uklidit a osázet.....	2
Znova v Praze.....	2
Obojživelná anarchie - ohlednutí.....	4
Zvířena pískovny V Holi - Svižníci.....	5
Šelmy zblízka - Kočka divoká.....	5
Ekoznačky - 5. FSC - šetrné lesní.....	6
Čolčí zastavení u kaple sv. Maří.....	7
Alternativní školka a škola Volyňka..	7
Vzácná samotářská včela z výletu....	8
Večer s dokumentem – 27. díl.....	8
Pozvánky - květen 2016.....	9
Třicet let od Černobylu, pět od.....	11
Květnové zastavení.....	12
Hospodské chuťovky.....	13

Některé přinášíme ve formě čísel, fotografií a zápisků. Stručně shrnuto, za posledních přibližně šest týdnů bylo přes silnice na třech sledovaných lokalitách do bezpečí přeneseno přes 2000 obojživelníků, ze strakonických větrolamů nejprve zmizelo zhruba 15 metrů odpadu a o 14 dní později zde bylo poblíž vodoteče vysazeno 66 stromů. Více se dočtete na prvních stránkách Kompostu. Farmářské trhy zahájily svou již šestou sezónu. K letošnímu jaru se vážou ještě kulatá výročí - připomněli jsme si smutné jubileum 30 let od havárie v jaderné elektrárně Černobyl a páté od zkázy ve Fukušimě. Jelikož z odborné stránky už o tématu byly popsány stohy papírů, připomínáme jej formou beletristického příspěvku v rubrice Literární okno.

Foto -jj-

Fakt, že žijeme v poněkud zvláštní a v mnoha ohledech tragikomické době, jsem si opět uvědomil hned první den předchozího měsíce. Velmi špatně se mi totiž při čtení titulků článků v novinách a na internetu rozlišovalo mezi těmi věrohodnými a těmi aprílovými. Rozřešení jsem obdržel až na jeho samotném konci. Často jsem očekával úlevu v podobě sdělení, že jsem se stal obětí aprílového žertíku. V mnoha případech se to však nestalo. Asi nezbude nic jiného, než pokračovat zodpovědně v započaté práci a počkat, jestli se to za ten rok třeba nezlepší...

Přejeme vám krásný květen, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Uklidit a osázet

Pokud nevíte, k čemu se tyto dva infinitivy vztahují, vězte, že ke dvěma jarním akcím pořádaným ZO ČSOP Strakonice a Ekoporadnou při ŠK na jednom a tom samém místě. Veřejnost při nich byla zavedena do větrolamů při západním okraji Strakonice (o těchto cenných krajinných prvcích jste si mohli přečíst v [č. 1/2015](#) v článku Ing. Miroslava Treybala). Potěšující u obou událostí byl nejen počet zúčastněných, ale i „hmatatelné“ výsledky, které z nich vzešly. I když cesta - zvláště první z nich - byla hodně trnitá.

Úklid strakonických větrolamů byla jednou z akcí, konaných každého půl roku v rámci kampaně Uklidme svět. Přestože je materiální podpora jejího vyhlášovatele vždy dostačující, bylo to poprvé, kdy na místě samém skutečně došly pytle. Asi 40 ks jich bylo naplněno takřka během chvíle. K tomu všemu ještě přibylo cca 100 pneumatik, záchodová mísa a nákupní vozík jednoho nejmenovaného strakonického supermarketu. Smekám před všemi třiceti účastníky akce, že radši nevzali nohy na ramena a neutekli, protože tohle byla opravdu silná káva. Zbývající nepořádek, který by bez problémů vystačil na další dvě odpoledne, byl oficiálně nahlášen jako černá skládka na MÚ Strakonice. Výběr fotografií z úklidu naleznete [zde](#).

Uklidme svět - strakonické větrolamy, foto -jj-

Sázení nových ovocných stromků, foto Andrea Sedláčková

Neuvěřitelné, co se do těchto několika stromořadí všechno schová.

O čtrnáct dní později jsme se sešli na stejném místě znova. Při o poznání příjemnější činnosti. Na 10. dubna byla naplánovaná výsadbová akce, která byla rovněž vyhlášena jako veřejná. Projekt nazvaný „revitalizace strakonických větrolamů“ podpořený nadací KONABO a městem Strakonice měl za cíl započít obnovu těchto významných krajinných prvků na západním okraji Strakonice. K výsadbě byl zvolen větrolam tvořený převážně krátkověkými topoly kanadskými na pokraji své životnosti. Celkem si tento kus krajiny polepšil o 66 stromů. Mezi starší dřeviny bylo vysazeno 20 dubů a po sedmi kusech buků, habrů, lip a javorů. Okraje blízké vodoteče byly osazeny 18 ovocnými stromky – převážně jabloněmi, ale také např. třešní nebo broskvoní. Kolemjdoucí tak budou moci za pár let doslova ochutnat plody naší práce. Příjemná byla zejména vysoká účast dobrovolníků, kterých se sešlo 45. Za necelé dvě hodiny tak byly všechny dřeviny zasazeny, zakulovány, ochráněny proti okusu i zalitý. Fotografie z akce můžete zhlédnout [zde](#). Samotnou výsadbou však práce zdaleka nekončí. Vzhledem k suchým obdobím posledních roků bude nutné o stromy pečovat pravidelnou závlivkou v obdobích s nedostatkem srážek. Až pojedete ze Strakonice do Starého Draževa, určitě se zajďte podívat, jak naše stromová děcka rostou.

Děkujeme všem zúčastněným a rovněž donorům finančních prostředků. Věříme, že se nejednalo o poslední akci podobného charakteru a že budeme moci zase brzy zvelebit kus krajiny v okolí našeho města. *-jj-*

Znova v Praze, tentokrát na dalších pozoruhodných lokalitách

Začnu vzpomínkou: 16. 1. 2016 jsme se v rámci akce ŠK a ČSOP vydali prozkoumat jedno z nejcennějších přírodních území Prahy – Podhoří. Vycházka tenkrát končila nádhernou vyhlídkou pod bohnickým sídlištěm. Stáli jsme na skále vysoko nad tokem Vltavy. Každému se vryl do paměti krásný výhled na pražskou scenérii s dominantou chrámu sv. Víta při pohledu vlevo. Pokud se zrak stočil opačným směrem, mohli jsme obdivovat úžasné kulisy, které pro nás připravila příroda. Strmé skály, hluboký kaňon řeky, zalesněná území. Na takové místo se určitě každý vrátí rád...

A tak nás velice potěšilo, když jsme s odstupem necelé čtvrt roku mohli díky pozvá-

ní členů místní Základní organizace ČSOP Křivatec navštívit Prahu znovu. Dnes je tedy sobota 9. 4. 2016 a právě vyhlídka nad Vltavou se tentokrát stala výchozím bodem. Za všechny nás přivítal předseda Pavel Rosendorf a představil nám dnešní cíl. Vlastně cíle, neboť se postupně dostaneme do čtyř chráněných území Prahy 8 – přírodní rezervace Podhoří a Bohnické údolí, přírodní památky Zámky a Čimické údolí.

Začali jsme představou hluboké historie, ve které se dnešní Podhoří začalo formovat. V pradávnu (před nepředstavitelnými zhruba 650 miliony lety) utvářela reliéf zejména chladná moře, téměř bez života. Na dně se hromadily drobné usazeniny, které nechaly vzniknout až 10 km vysokému sedimentu. Černé břidlicové skály vltavského kañonu se pyšní tímto původem a jsou to jedny z nejstarších hornin v Praze. Naše fantazie se snažila představit obraz pradávnné doby, kdy se pravděpodobně nacházelo toto území někde na jižní polokouli v blízkosti pólu. Během desítek a stovek milionů let procházela území pozvolnými geomorfologickými procesy – pohyby kontinentů, vrásněním, erozí, několikerým zalitím pramořem a jeho ústupy, usazováním sedimentů i jejich odnosem... Teď stojíme v úžasu sto metrů nad hladinou Vltavy a nechce se nám věřit, že tato neznámější česká řeka tady tenkrát vůbec nebyla, že její tok směřoval do Dunaje. Území Prahy vévodila (pra)Berounka a Labe, které se zde stékaly. Pod nohama máme spoustu drobných vodou ohlazených oblázků, pozůstatků z té dávné doby, kdy zde (vysoko na skále) bylo dno řeky. Mezi nimi lze najít tmavé buližníky, které pravděpodobně vznikaly na dně pramoře v místech, kde vyvěraly prameny. U nich se sbíhaly někdejší organismy – zejména sinice a řasy, které se staly součástí usazenin, z nichž buližník vznikl. Je půlka dubna a na skalách okolo nás lze pozorovat jarní proměny přírody, které se udály od naší poslední výpravy. Podhoří je chráněno pro vzácná společenstva skal a skalních stepí – rostliny i živočichy, které jsou na toto podloží vázány. Každá hornina má své chemické složení a vytváří tak různé podmínky pro vývoj druhů. Břidlice se svým kyselým prostředím svědčí zejména žlutě svítící tařici skalní a teplomilné mochně písečné. O sobě dává vědět i pryšec chvojka a růžice lociky vytrvalé, která pokvete až koncem května, což je prý nejvhodnější čas pro návštěvu tohoto území. Ač je brzké jaro, některé rostliny jsme už, bohužel, nestihli.

Jedná se o tzv. efeméry, které kvetou jen velmi krátkou dobu – plevel okoličnatý, křivatec český. Na sprašových nánosech z dob ledových, které patří mezi velmi bohaté půdy, je možno najít probouzející se trýzel škardolistý, kokořík a různé druhy rozchodníků. Mezi neznámější tu patří rozchodník velký, který je živnou rostlinou pro housenky modráska rozchodníkového. I ti, kdo hledali život pod kameny, zaznamenali úspěchy. Kromě „běžných“ svinek bylo možné obdivovat ulity páskovky žíhané a keřnatky vrásčité. Cestou přes chráněné území si nelze nevšimnout, že zde ochránáři bojují s tím, aby se tato vzácná společenstva zachovala. Kácení akátů a jejich výmladků, odstraňování hustého porostu trnky obecné a hlohu obecného probíhá systematicky již několik desítek let. Území totiž na konci devatenáctého století podléhalo rychlé erozi, a tak tehdejší radní rozhodli o umělém zalesnění. Jako nejvhodnější rostlinu vybrali trnovník akát, jehož sazenice ve statisících putovaly do půdy Vltavského kañonu. Rozhodnutí bylo jistě dobře míněno – ale důsledky jsou znát dodnes. Akát je velmi nenáročný, což se tehdy jevilo jako jeho přednost, jenže vytváří toxické prostředí pro kořeny různých jiných rostlin. Tato nepůvodní dřevina rychle vytlačovala domácí druhy – a tak od sedmdesátých let minulého století probíhá pravidelná údržba tohoto území, odměnou za ni je pozvolný návrat původních společenstev.

Foto -ah-

Pomalou jsme sešli dolů k řece a vstupujeme do dalšího chráněného území. Hluboké údolí Bohnického potoka odděluje Podhoří od přírodní památky Bohnické údolí. Míříme vzhůru do kopce na vyhlídku a pohled do okolí nás přesvědčuje o tom, že ještě na začátku minulého století zde byly rozsáhlé vinice. Je to velmi výhřevné území (srovnatelné s jižní Moravou), a tak i zde můžeme pozorovat teplomilné rostliny - pozůstatky křivatce českého, kostřavu sivou, rozchodníky (ostrý, šestiřadý), česnek alpský, dvojštítetek hladkoplodý, plevel okoličnatý, diviznu knotovkovitou, zeměděm lékařský, hvozdík kartouzek či hojnou vikev hrachorovitou. I zde je znát, že tady probíhala v minulosti intenzivní údržba a díky ní se zachovala nejen krásná vyhlídka, ale i druhová pestrost rostlin a živočichů. Pozdnější jaro a léto bude jistě na život pestřejší, ale i teď lze pozorovat například pavouka skálovku, plže - nenápadnou síťovku suchomilnou, kalonosku chlumní či nymfy kobylek.

Pokochání krásným výhledem jsme se vydali dál. Prošli jsme okolo zdi starého bohnického hřbitova, opředěného mnohým tajemnem. Od sedmdesátých let, kdy se přestalo s jeho údržbou, došlo k jeho celkovému zanedbání, což jen umocňuje jeho osiřelost. Kousek od tohoto nehostinného místa něco pro radost – v devadesátých letech zde proběhl zajímavý pokus. S cílem zvýšit druhovou pestrost zdejší flóry se do místního lesíka přesazovaly typické hajní rostliny z Českého krasu, které by jinak podlehly nárokům rozšiřující se těžby.. Počítalo se s jejich rozšířením, což se úplně nezdařilo – ale dodnes lze v lese narazit například na jaterník podléšku, sasanku hajní, prvosenku jarní nebo bažanku vytrvalou. Na naši kamarádku Evu Legátovou zde čekal pokoutník tmavý, se kterým se

už dlouho chtěla osobně seznámit...

Opustili jsme Bohnické údolí a vstoupili do další přírodní památky s názvem Zámky. V hluboké zámecké rokli jsme míjeli zachovalé zbytky první továrny na dynamit v Čechách, kterou zde nechal postavit v r. 1870 Alfred Nobel. Strmý výstup nás zavedl na plošinu, jež díky své poloze s přirozenými obrannými valy vyzývala k obývání od pradávna. Nálezy, které zde postupně zem prozrazuje, ukazují na osídlení lidmi již v mladší době kamenné. Při osídlení lidmi řivnáčské kultury zde bylo výšinné sídliště, sloužící pravděpodobně k rituálním účelům. Z této doby jsme se mohli na vlastní oči a vlastníma rukama potěšit střepy zdobeného poháru a přeslenem. Nálezy, které nám náš průvodce s důvěrou půjčil, byly i z pozdější doby – z časů, kdy zde sídlili Slované. Místo je to opravdu kouzelné. Nikoho by nepřekvapilo, kdyby se potvrdila domněnka, že zde bylo hradiště s názvem Pravý Hradec jako protipól k raně středověkému přemyslovskému sídlu Levý Hradec. Představy o dávné historii nás provázely ještě kus cesty po louce, která nás vedla podél romantické Zámecké rokly. Cesta končila další obdivuhodnou vyhlídkou vysoko na břidlicové skále nad tokem Vltavy. I zde bylo co objevovat - krásně rozkvetlý koniklec luční český, zatím nekvetoucí koleneček Morisonův, mochnu písečnou, sesel sivý či šalvěj. Rádi bychom zde strávili víc času, ale žene nás čas odjezdu autobusu a nám zbývá ještě navštívit poslední přírodní památku – Čimické údolí. Stezka podél Čimického potoka spojuje Bohnice s Čimicemi. Zastavili jsme se u Koztoptorského rybníka, který byl uměle vystavěn v 18. století. Jeho úkolem bylo stáhnout vodu z okolních podmáčených luk, sloužících k zemědělským účelům, zejména pastvě. I název rybníka je odvozen z rčení „kozí prtě“, kterým se označovaly kozí pěšiny vyšlapané ve svahu. Dnes je rybník důležitou přírodní lokalitou pro rostlinné i živočišné druhy vázané na vodní plochu, zejména pro obojživelníky. Dle pozorování se tu v zimním období objeví i ledňáček.

Příjemná nenáročná pěšina nás vede údolní nivou potoka i po úpatí menších skalních výběžků, které jsou typické porostem skalních společenstev jako v předchozích lokalitách. Cesta pomalu přechází z přírodního rázu do městského. Vítá nás zástavba, vrací nás do „civilizace“, k autobusové zastávce se blíží autobus. Zbývá jen poděkovat našim průvodcům, popřát jim do jejich práce hodně zdraví a sil a těšit se na další setkání. **Jitka Svobodová**

Překopávky

Obojživelná anarchie - ohlédnutí za transferem 2016

Pravidelnou součástí květnových čísel jsou již po několik let články shrnující údaje a poznatky z každoročního transferu obojživelníků. Nejinak tomu bude i letos. K poněkud patetickému nadpisu článku mě dovedla celá řada překvapení, které letošní tah přinesl. Migrující žáby se ve většině případů řídí meteorologickými a ostatními podmínkami okolí. Do určité míry se na základě několikaletých zkušeností dají parametry migrace odhadnout a pomocné síly při záchraně obojživelníků dobře koordinovat. Ne že by se to letos nedařilo, ale dost často si zkrátka žáby dělaly, co chtěly. Což nás znovu přesvědčilo o tom, jak málo o nich ve skutečnosti víme, jak zajímavou a zároveň zranitelnou skupinou živočichů jsou a jak moc je třeba mít se při jejich ochraně na pozoru.

Rosnička zelená z lokality Řepická, foto Jana Janáčková

Oproti mnohdy nevyzpytatelnému chování žab byla spolupráce s dobrovolníky a jejich nasazení pravým opakem. Po celou dobu tahu se podařilo "žabími hlídkami" denně pokrývat všechny tři lokality. Velmi potěšující je také nárůst celkového počtu zapojených lidí. Ať už jednou nebo opakovaně se do terénu vypravila téměř padesátka pomocníků. Občas měla hlídka tu méně záživnou povinnost monitoringu stavu "nic ještě neleze" nebo "nic už neleze". Naopak několik skupin zažilo perné chvíle při špičce tahu na lokalitě Řepická, kdy ze silnice nebo z její blízkosti přenesly za večer i více než 200 zvířat (s absolutním vrcholem 30. března a 428 zachráněnými obojživelníky). I takové extrémy k transferu patří a dodávají mu dostatek překvapujících momentů a špetku adrenalinu. První žabí migranti se na silnicích začali objevovat kolem 20. března, statisticky významné počty jsme zaznamenávali od 25. března. Hlídkování jsme oficiálně ukončili 8. dubna.

Co se týče oné výjimečnosti letošního tahu, týká se mnoha důležitých číselných charakteristik (celkového počtu zachráněných zvířat, celkových počtů v rámci jedné lokality i nevyrovnanosti ve stejných dnech na různých lokalitách). Absolutním výsledkem je součet všech přenesených žab - 2195. To je nejvíce za všechny roky našeho cíleného transferu, o třetinu více než loni a přibližně třikrát více než předloni. Velkých změn

doznalo i rozložení celkového počtu mezi tři sledované úseky. Na lokalitě s dočasnými zábranami (Volyňská) bylo přeneseno pouze 205 obojživelníků, což je slabá polovina počtů běžných v předchozích letech. Na první lokalitě bez zábran (Nebřehovická) můžeme rovnou pětistovku přenesených žab přirovnat k loňskému roku. Zato na druhé lokalitě bez zábran (Řepická) bylo letos zachráněno 1490 zvířat, což je ve srovnání s rokem 2015 trojnásobný nárůst. Opět je možné pouze spekulovat, čím byly tyto rozdíly způsobeny. Svou roli mohou hrát například změny v hospodaření na zemědělských pozemcích. Rozdílné počty na jednotlivých lokalitách i ve srovnání s předchozími lety mohly být způsobeny pohybem obojživelníků v jinou denní dobu, v případě Volyňské i častějším přechodem propustky pod silnicí z důvodu suššího počasí. Velmi zajímavé byly i rozdíly mezi jednotlivými lokalitami ve stejných dnech, kdy na jednom místě tah vrcholil a na druhém, vzdáleném jenom několik málo kilometrů, byl téměř klid.

S výjimkou lokality Volyňská byly v celkovém počtu zaznamenány i jiné druhy obojživelníků než převažující ropucha obecná - 9 skokanů hnědých, 3 rosničky zelené, 2 blatnice skvrnitá a po jednom jedinci skokana zeleného, kuňky ohnivé a ropuchy zelené. I když se velmi obtížně zjišťuje přesný počet přejetých žab, dospěli jsme přesto k číslu 130, což je méně než šestiprocentní mortalita. Pokud bychom hodnotili úspěšnost transferu jenom podle této charakteristiky, dal by se hodnotit jako velmi zdařilý.

A jaké jsou v našich očích pozitivní dopady celého transferu? Nejviditelnější je samozřejmě celkové číslo zachráněných. Když budeme kalkulovat s obrovským rozmnožovacím potenciálem obojživelníků, může naše snažení výrazně přispět k udržení žabích populací alespoň v okolí Strakonice. Mimořádně důležitý je vzdělávací potenciál takové akce. Okolo padesáti lidí bylo přímo vtaženo do dění kolem obojživelníků a mohou nabyté informace a zkušenosti předávat dále. Naším velkým přáním je rozšíření podobných aktivit i do jiných částí okresu. Byli bychom rádi, kdyby se našli další nadšenci, kteří by se stejným způsobem (i když třeba v menším) postarali o transfer např. v blízkosti jejich bydliště. O akci potažmo o celé problematice ochrany obojživelníků se může na základě takovýchto akcí začít více mluvit. V prostředí, kde je to standardně vnímaným celospolečenským problémem, bude snadnější cesta k řešení trvalejšími způsoby ochrany. A v neposlední řadě nám letošní transfer přinesl obrovské množství zajímavých informací, které nám v těchto záměrech mohou velmi pomoci. Děkuje všem zúčastněným. -jj-

Zvířena pískovny V Holi - Svižníci (rod *Cicindela*)

Svižníci patří mezi střevlíky, a jak napovídá jejich české jméno, jedná se o obzvláště rychlé a obratné lovce. Naopak anglické označení „tiger beetles“ dává tušit něco o jejich dravosti. Dospělí brouci aktivně loví jiný hmyz a dokonce jsou schopni lovit mouchy v letu. Ulovenou kořist velmi rychle rozporcují a sežerou pomocí velkých kusadel. Vyskytují se většinou na suchých a teplých stanovištích, jako jsou právě pískovny či polní cesty.

Larvy svižníků vyznávají jiný způsob lovu. Většinu času tráví v komůrkách, které si samy vyhloubí. Tyto otvory ucpávají svou speciálně tvarovanou a velmi sklerotizovanou (pevnou schránkou opatřenou) hlavou a pouze s rozevřenými kusadly skrytě čekají na okolo jdoucí kořist, kterou hbitě loví.

V České republice se vyskytuje sedm druhů svižníků, z toho dva druhy byly zaznamenány v pískovně v Holi. Jedná se o svižníka polního

Svižník polní, foto Petr Šípek

Svižník lesomil, foto Ondřej Kouklík

(*Cicindela campestris*) a svižníka lesomila (*Cicindela sylvicola*). Tyto dva druhy jsou snadno rozlišitelné. Zatímco svižník polní je celý světle zelený, pouze s pár drobnými světlými tečkami, svižník lesomil je spíše hnědo-zelený, s výraznějšími světlými skvrnami po stranách. Oba druhy patří dle vyhlášky mezi druhy ohrožené a je potřeba je chránit. **Jakub Kadlec**

Šelmy zblízka - Kočka divoká (*Felis silvestris*)

Kočka divoká je tak trochu záhadou české přírody. Laická veřejnost ji poznává v každém zatoulaném mourkovi, ale pro zoologa je její odhalení oříškem i obrovskou událostí.

Výskyt

Oblast výskytu kočky divoké je velice rozsáhlá, najdeme ji v různých částech Evropy, Afriky, Středního východu a Číny. Kromě toho byla vypuštěna v Jižní Americe, Austrálii a Kanadě, kde se adaptovaly různé populace žijící jak v lesích, tak na polích s dostatečným porostem. Podobně jako velké

šelmy se i kočka divoká v minulých staletích stala obětí lidského pronásledování. V českých zemích byla vyhubena, poslední kus byl zastřelen roku 1836 v Blanském lese. V průběhu 20. století se vědci domnívali, že už u nás žádné kočky divoké nežijí. Až v posledních několika letech se opět množí důkazy o jejich výskytu na Šumavě, v Javorníkách, Bílých Karpatech, Českém lese a Doupovských horách.

Česká republika je z hlediska evropské populace kočky divoké důležitou křížovatkou. V Německu jich žije podle odhadů 5 až 7 tisíc, na Slovensku stabilně zhruba tisícovka. Divoká kočka u nás nachází příhodné podmínky především v suťových lesích.

Foto archiv Hnutí Duha Olomouc

Vzhled

Kočka divoká patří do čeledi kočkovitých. Oproti kočce domácí je mnohem větší, silnější. Má tlustší, širší a na konci zaoblený ocas s několika tmavými pruhy. Hřbetní pruh končí u paty ocasu, kočka divoká má také dva výrazné pruhy na ramenou. Délka trupu činí 80 cm, délka ocasu 30 cm, váha až 9 kg. Kožich je hustý, srst dlouhá, barvy od bleděžluté až do černožlutošedé, nikdy mramorovaná, ale vždy pruhovaná, ocas je kroužkovaný. Kočka divoká se může křížit s kočkou domácí a tak je někdy jediným jasným důkazem genetický test. Je dosti plachá a v blízkosti městských oblastí se téměř vůbec nevyskytuje. Žije samotářsky ve svém teritoriu, jehož hranice si značuje rozstříkovaním moči a drásáním kůry stromů. Toulá se po velkém území, přespává v doupatech a v zimě se usadí na půdách samot.

Mláděta

Společenská je kočka divoká pouze v době páření, kdy svého partnera láká hlasitým mňoukáním. Doba lásky připadá na měsíc únor. Doba březosti je 63 až 68 dní, poté rodí v dubnu 3 až 5 koťat, která dosahují dospělosti zhruba ve stáří 9 až 11 měsíců, brzy se osamostatňují a odcházejí od matky.

Potrava

Kočka divoká loví především ve dne a její potravu tvoří až z 80 procent malí hlodavci, jako jsou hraboši, myšice nebo myši, ptáci až o velikosti slepice nebo jiní drobní obratlovci, například veverky, hranostajové, lasice, rejsci, ještěrky a žáby. Číhá také na ryby.

Závěr

Stejně však jako v případě velkých šelem komplikuje i kočce divoké její návrat do naší přírody především pytláctví.
Bohuslava Schneiderová

Ekoznačky - 5. FSC – šetrné lesní hospodaření

Ekoznačka, které se dnes budeme věnovat, se týká dřeva a dřevěných výrobků, včetně papíru. Je jí certifikace FSC (Forest Stewardship Council). Obecně by se dalo říci, že se jedná o obdobu ekologického zemědělství pro lesní pozemky. Certifikát by měl u dřeva nebo výrobků z něj zajišťovat původ z lesních pozemků, které jsou obhospodařovány dle předem určených a přísně kontrolovaných kritérií. FSC je podobně jako některé jiné mezinárodní certifikátem. I když má společný cíl, může se v různých zemích řídit různou metodikou – dle povahy lesních porostů. Zatímco v mírném pásu pozitivním způsobem ovlivňuje např. druhovou skladbu lesa, zadržování vody nebo jeho protierozní funkci, v zemích blíže rovníku může pomoci chránit lesy před nelegální těžbou nebo podobně jako značka fairtrade zabezpečovat dobré pracovní podmínky místních lesníků. V našich končinách pomáhá řešit i některé specifické problémy – náchylnost porostů k závažným disturbancím (vichřice, kůrovec, sucho...), nedostatečnou biologickou rozmanitost nejen samotných lesů, ale i živočichů a dalších rostlin na lesy vázaných, příliš velké plochy holin nebo zneužívání smrkových monokultur jako ekonomického druhu dřeva.

Certifikaci FSC zabezpečují v jednotlivých zemích společnosti akreditované mezinárodní organizací FSC. Certifikát FSC potom získávají subjekty, hospodařící na lesních pozemcích a dále dřevozpracující a obchodní firmy, které zpracovávají nebo obchodují s výrobky pocházejícími z těchto lesů (stav v ČR viz [zde](#)). S logem FSC se dnes můžeme setkat téměř na všech druzích dřevěných výrobků – nábytku, náradí, hračkách, papíru... Ze dřeva FSC je možné i postavit dům. Případně koupit knihu vytištěnou na FSC papíru. České obchody nabízející produkty s tímto certifikátem můžete podle různých filtrů vyhledávat [zde](#). Pro zájemce je velmi obsáhlá metodika certifikace FSC pro ČR k dispozici [zde](#). Všeobecné informace o certifikaci pak na webu neziskové organizace [FSC ČR](#).

Nákupem dřevěného výrobku s logem FSC přispíváte k rozvoji šetrnějšího způsobu

hospodaření v našich i světových lesích. Na druhou stranu můžete spotřebitelským bojkotem snižovat poptávku po dřevě, které může vést k devastaci lesů u nás i v zahraničí. -jj-

Čolčí zastavení u kaple sv. Maří Magdaleny při Chelčicích

Je to skoro rok, co jsem v rámci výletu Akademie volného času pořádaného Šmidingerovou knihovnou navštívil Chelčice. Konkrétněji památník našeho opomíjeného myslitele Petra Chelčického, přilehlý kostel sv. Martina a certifikovanou živou zahradu při zdejší sociálně terapeutické dílně - Chelčickém domově sv. Linharta. Vše poutavě převyprávěné a popsáno místními průvodci. A tak pro případné účastníky zájezdu bych rád doplnil ještě jedno zdánlivě nefilozofické místo. A to jsou malé lázničky v podobě kaple zasvěcené sv. Máří Magdaleny. Nalézají se severovýchodně od obce jako dvě nepatrné vodní oči zarůstající rákosem a orobincem. Ze zde umístěných informačních tabulí se dozvíme, že severně od kaple býval rybník. Dnes z něj zřejmě zbyly jen ty zmiňované dvě drobné tůňky, kterých si většinou návštěvníci nevšimnou. Proč také. Jedna je zarostlá rákosem a porostem řasy a druhá je hodně malá. Jenže po chvíli trpělivosti můžeme být odměněni. V menší tůňce se vyskytuje skokan zelený (*Rana klepton esculenta*) a obzvláště veliký skokan skřehotavý (*Rana ridibunda*). Určení posledního jmenovaného je ale z důvodů neklidnosti tohoto tvora a hlasového „neprojevu“ nejisté. Při troše štěstí najdeme skokaní vajíčka, pozorovat potápníka vroubeného (*Dytiscus marginalis*)

U kaple sv. Maří Magdaleny při Chelčicích, foto -vh-

nebo jen menšího potápníka rodu (*Hydroporus*) či sledovat hladinné plavání plovatky bahenní (*Lymnaea stagnalis*). A co více, delší pozorování přináší své ovoce, a tak je tu možno vidět i čolka velkého (*Tritaurus cristatus*).

Příznivci ptactva se mohou obrátit k nedalekému rybníku Šítov a sledovat motáka pochopa (*Circus aeruginosus*) nebo labutě velké (*Cygnus olor*) či jiné vodní ptactvo. Každý trochu přírodně zaměřený člověk si něco najde.

Z mapování v dobách dřívějších můžeme pozorovat určitý úbytek vodní plochy. V roce 1951 ještě rybník, dnes dvě nepatrné tůňky. A v nich zákonem chráněné živočichové žijící na pokraji biotopového minima.

A zase, proč to píšu? Z důvodů oné nefilozofie. Mám možná subjektivní dojem, že na Petra Chelčického si vzpomene ledva starší generace. A byl to myslitel. Co teprve nemyslíci žába, která žádný zajímavý spis asi nenapíše. Dnes její tělo vytvoří spíše nestálý, mastný flek na silnici. Když to porovnáme s historickými zprávami o nějakých žábách a čolcích, asi dojdou k výsledku, že na jmenované živočichy si po několika desítkách let nevzpomene v oněch místech vůbec nikdo. Ledaže by pršely z nebe. Pak by se asi dostaly do kronik nebo spíše nějakých novin.

Možná by stálo za to společně se zmiňovanou kaplí sv. Máří Magdaleny chránit i tyto nepatrné vodní plochy. A závěrem, pokud článek čte někdo z účastníků výše zmíněného zájezdu - zkuste si vzpomenout, co jste ten den v Chelčicích viděli. -vh-

Použitá literatura:

HORSÁK, M., JUŘIČKOVÁ, L., PICKA, J.: Měkkýši České a Slovenské republiky: Molluscs of the Czech and Slovak Republics, 1. vyd., Kabourek, Zlín, 2013.

HŮRKA, K.: Brouci České a Slovenské republiky: Beetles of the Czech and Slovak Republics, 1. vyd., Kabourek, Zlín, 2015.

ZWACH, I.: Obojživelníci a plazi České republiky: encyklopedie všech druhů, určovací klíč, 1. vyd., Grada, Praha 2009.

Kontaminovaná místa, Národní inventarizace kontaminovaných míst: <http://kontaminace.cenia.cz/>, 18. 4. 2016.

Čolka velký v místní tůňce, foto -vh-

Alternativní školka a škola Volyňka

Rozhodnutí založit vlastní školu ve Volyni bylo velmi jednoduché. Naše děti pomalu dorůstají do školního věku, ale nabídka tradičního vzdělávání nás neuspokojuje. Reforma státního školství sice již částečně proběhla a stále probíhá, bohužel je ale příliš pozvolná a my, jako rodiče, nemůžeme čekat. Reforma zesepoda může začít ihned.

Škola Volyňka, škola pro radost nabízí alternativu k tradičnímu pojetí vzdělávání, protože víme, že každé dítě je výjimečné, a proto každé také potřebuje odlišný vzdělávací model. Naše škola se neřadí výhradně k jednomu alternativnímu modelu, ale sdílí mnoho základních rysů s většinou již existujících směrů.

Foto Štěpán Kovář

ní školy, ve kterou se bude škola transformovat od září 2017. Děti z předškolní přípravy tak budou moci plynule přejít do první třídy, ve známém prostředí a se známými lidmi kolem sebe. V následujících letech chceme pokrýt celý 1. stupeň (1. až 5. třídu), proto škola může být i vhodným doplněním domácího vzdělávání. V následujících letech bychom se rádi rozšířili i na 2. stupeň.

Jako učitelé připravujeme děti na budoucnost, kterou můžeme jen stěží předpovědět. S jistotou víme jen to, že svět našich dětí a žáků bude úplně jiný. Proto chceme dětem dát co největší možnost volby a šanci, jak své vzdělání ovlivnit. Je důležité, aby se již od mala učily svobodně a správně rozhodovat a pěstovaly svoji zodpovědnost, dvě klíčové dovednosti pro neznámý svět budoucnosti.

Pokud Vás naše myšlenky alespoň trochu zaujaly, kontaktujte nás. Ozvěte se co nejdříve. Budeme vděční za jakékoli podněty a možnou spolupráci s Vámi, protože Vašemu dítěti rozumíte ze všech nejvíce právě Vy.

Za školní tým **Mgr. Štěpán Kovář**, skolavolynka@gmail.com, 776 351 897

Za klíčové považujeme tyto principy:

- aktivní komunikace v reálném prostředí
- rozvoj kreativity; maximální podpora neřízené činnosti
- učební autonomie; možnost ovlivnit co, jak a s kým se chci učit
- každodenní pohyb a pobyt venku; velká část výuky bude probíhat právě venku, kde si děti budou ověřovat své nové dovednosti a vědomosti a zároveň se budou učit nové věci; od března do června jsou všechna témata na každý měsíc ryze venkovní (zahradu, v lese, na louce, u vody)
- jeden den v týdnu celý v angličtině; cizí jazyk jako přirozená i nezbytná součást našeho života

V září 2016 bude otevřena nejprve dětská skupina pro děti od cca 5 do 7 let s cílem připravit děti na první ročník základ-

Vzácná samotářská včela z výletu do Prahy

Samotářskou včelu zednici dvoubarvou (*Neosmia bicolor*) jsem objevila až na konci výletu ZO ČSOP Strakonice do Prahy 9. 4. 2016. Podívala jsem se do sklenice s domněle prázdnými ulitami páskovky žíhané (*Cepaea vindobonensis*), viděla jsem včelu z jedné z nich vylézat a vypustila jsem ji tedy na svobodu. Zednice dvoubarvá patří do čeledi čalounicovitých (*Megachilidae*, viz také [Kompost č. 8/2014](#)) a hnízdí v prázdných ulitách velkých plžů z rodů páskovka (*Cepaea*), plamatka (*Arianta*) a keřovka (*Fruticicola*), příležitostně i v ulitách hlemýžďe zahradního (*Helix pomatia*). V každé ulitě vybuduje pro své potomstvo jen jednu plodovou komůrku se stěnou z pasty z rozžvýkaných listů. Hnízdí ulitu by měla samička zakrývat přinesenými borovými jehlicemi nebo tenkými větvičkami. Zednice dvoubarvá je sucho- a teplomilný druh, obývá následující stanoviště: lesní okraje, křovinaté stepi, lesostepi a úhory. V ČR se vyskytuje v teplých oblastech na zásaditém podkladu. Je to významný bioindikační a ohrožený druh. Setkat se s ní můžeme od března do července. Zmínku o tomto druhu jsem našla i v časopise Včelařství, kde již delší dobu vychází velmi zajímavý seriál „Naše méně známé včely“ od Petra Bogusche. **Eva Legátová**

Zednice dvoubarvá, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK J. a kol.: Blanokřídílí České republiky. 1. díl, Žahadloví, Academia, Praha, 2010.

Večer s dokumentem – 27. díl – Permakultura: hospodaření s přírodou

Při brouzdání internetem jsem objevil tento, v některých ohledech možná už trochu "archivní" snímek. Dokument je čtyřicetiminutovým exkurzem z roku 2000 do nejnámější přírodní zahrady nejen v alpských kopcích, ale možná i na světě. Jméno Seppa Holzera pro většinu z vás patrně nebude úplně neznámé. Část z vás možná čet-

Na návštěvě v přírodní zahradě, foto František Langmajer

la některý z jeho permakulturních slabikářů - "Poušť, nebo ráj", "Zahrada k nakousnutí" nebo "Království bylinek v permakulturní zahradě". Ti nejšťastnější navštívili jeho více než 40 hektarů rozsáhlou horskou farmu v rámci některé z exkurzí nebo pracovních pobytů a seminářů.

Přesto, že se může jevit dokument z přelomu tisíciletí již jako poněkud zastaralý a na farmě samotné mohlo dojít k mnoha výrazným změnám, základní permakulturní principy rozebírané ve filmu jsou jistě platné i dnes. Jde zejména o myšlenku spolupráce s přírodou a využití všech přirozených pochodů v náš vlastní prospěch. Namísto soustavného boje s ní, předváděného systémem intenzivního zemědělství. Označení rostlin za plevele a hmyzu za škůdce nemá při permakulturním hospodaření prostor. Unikátní na projektu Seppa Holzera jsou především přírodní podmínky, v rámci kterých přírodní zahrada takových parametrů vznikla. Po-
hybujeme se v nadmořské výšce přibližně 1300 - 1600 m n.

m. a na velmi svažitéch pozemcích. Důmyslným systémem teras, tepelných pastí a malých vodních děl byly na první pohled neměnné klimatické podmínky obráceny ve prospěch rostlin a živočichů, včetně mnoha teplomilných druhů. Na svazích Alp jsou tak úspěšně pěstovány i subtropické plodiny. Navíc vše s minimálním využitím těžké techniky, energeticky soběstačně a bez využití chemikálií nebo minerálních hnojiv. Dozvíte se, co znamená pojem "rostlinná rodina" nebo že v permakulturní zahradě nalezne své uplatnění i takový strašák, jako je bolševník velkolepý.

Dokument "Permakultura: hospodaření s přírodou" můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Pozvánky - květen 2016

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 6. a 20. 5., 13 - 17 hod., 1. nádvoří strakonického hradu. Pokračují pravidelné trhy na strakonickém hradě. Těšit se můžete opět na bohatou nabídku farmářských a regionálních potravin s důslednou kontrolou původu (zboží ze supermarketu u nás nekoupíte). Chybět nebudou ani řemeslné výrobky, zdravé občerstvení a prostor před ZUŠ bude opět zdarma poskytnut k prodeji drobných přebytků bez účastnického poplatku. Jarní část trhů bude pokračovat do konce června každý sudý pátek. Více informací a seznamy prodejců před každým termínem můžete sledovat na farmarsketrhy.strakonice.eu. Kontakt pro přihlašování prodejců: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření - Vege grilovačka

úterý 24. 5., od 18 hod. v hospůdce Habeš (Vodárenská 262, Strakonice). Společný závěrečný kurz této sezóny. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy zdravé a bezmasé kuchyně i v oblasti grilování. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné, Volyni a Česticích. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavky

Ukázky kvetoucích rostlin na určování, pokračuje akce **Paměť strakonických stromů a Nejlepší knihy** - v půjčovně pro děti a dospělé na pobočce Za Parkem. Otevřeno: PO a ČT 13:00 - 18:00, ST 8:00 - 12:00, ve ČT 12. 5. výjimečně zavřeno.

Květinové srdce pro maminku

Čtvrtek 5. 5.: Tvořivý podvečer s Alenou Šimáčkovou. Mezi 17:00 - 19:00 hod. na pobočce ŠK Za Parkem (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívá-

ní). Materiál a potřeby k předvedení a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést si i vlastní (zásobníky na vejce, karton, nůžky, třpytky apod., lepidlo, barvy – nejlépe temperové).

Přírodovědný výlet do Blatné

Neděle 8. 5. Sraz v 6:55 před nádražím ČD, v 7:10 jede vlak do Blatné, kde se připojíme k akci místních ornitologů **Vítání ptačího zpěvu** - pozorování velkými stativovými dalekohledy, určování druhů podle zpěvu, ukázky kroužkování, odborný komentář, rozdávání propagačních materiálů... Po skončení můžeme jít ještě někam do okolí, podle dohody. Zpět jede vlak např. ve 14:04 nebo v 16:04

Hraní na kantely

Neděle 8. 5.: další společné hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se **od 18:00 na pobočce Za Parkem** (v Husově ul. č. 380) ve spolupráci se spolkem Spona. K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.

Stromky pro potomky – výběr, sázení, péče...

Středa 11. 5.: František Langmajer: přednáška s promítáním. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Strakonické příběhy XXIX.

Úterý 17. 5.: Karel Skalický: „Z radnice, ulice i kořalny. Poněkud nevážené rozprávění o vážném strakonickém konci století. Drobná rozmarná návštěva Strakonice v časech kolem roku 1896“. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. **Od 18:00 ve společenském sále ŠK na III. hradním nádvoří.**

Deskové hry

Pondělí 30. 5.: další utkání pro hráče Dixitu, Scrabblu, Ovčina, Pexesa aj. (i pro úplné začátečníky). 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně **v Husově ulici č. 380** (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Hrací potřeby budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní.

Schůzky přírodovědného kroužku MOPíků

Pro předškolní a mladší školní děti, rodiče aj. (i bez dítěte, i nepravidelně). **Sraz vždy v pátek v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO. 6. 5. pojedeme sedlickým spojem do Domanic** (jede v 16:35 z autobusového nádraží). Zpět jede v 18:36 vlak. **13. 5. a 20. 5. budeme pozorovat jarní přírodu a hrát venku různé tradiční hry** (panáka, rybičky, gumu, špačka, kuličky...), **27. 5. oslavíme na zahrádce u Taschnerů Mezinárodní den dětí.**

Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Výstava prací žáků MŠ, ZŠ a Praktické školy ve Strakonících

4. - 20. 5., ŠK, vstupní hala.

Čert a Káča

Úterý 3. 5., vystoupení žáků MŠ, ZŠ a Praktické školy ve Strakonících. ŠK, společenský sál, 14:00 hod.

Beseda s tvůrci filmu Strakonice dnes aneb veselé příhody z natáčení

Pondělí 9. 5., Ing. Zdeněk Junek, Mgr. Robert Malota, Petr Záleský. ŠK, společenský sál, 18:00 hod.

Kurzy počítačové gramotnosti

Úterý 10. 5., přednostně pro čtenáře ŠK. **Posíláme první e-mail** (pro úplné začátečníky), ŠK, studovna, 9:00–10:30 hod. **MS PowerPoint, ŠK, studovna, 13:00-14:30 hod.** Zájemci se musí na kurz přihlašovat osobně, proti vratné kauci 100,- Kč.

Divoká Afrika - jak ji ne-znáte

Pondělí 16. 5. Dolary, safari, prach a černoši.

Přednáška **Martina Moravce**. Vzrušující vyprávění o Masajích s oštěpy i bez, o výměnách žen za krávy, o lvech útočících ze stromu, o českých stopách v Keni a Ugandě, o genocidě ve Rwandě, o uprchlících z Burundi nebo o tanzanském Serengeti. Navíc dostanete pár dobrých tipů, jak v Africe neutratit majlant za safari, jak se dostat na Kilimanjaro nebo jak strávit několik dnů na luxusních plážích Zanzibaru za pár korun. **ŠK, společenský sál, 18:00 hod.** Vstupné 70,- Kč.

Drumcircle

Sobota 21. 5. Bubnování pro všechny pod vedením Zdeňka Drahoše. Pro všechny budou k dispozici bubny djembe a další perkusivní nástroje. Počet účastníků je omezen, proto se hlase předem přes webový formulář [zde](#). Účastnický poplatek 50,- Kč hradíte do 20. 5. osobně v hudebním oddělení Šmidingerovy knihovny. Spolupořádáme s Jsme Strakonice. **Gloriet v Rennerových sadech, 18:00 hod.**

Tvořivá dílnička pro děti

Čtvrtek 26. 5. Motýlek prsty malovaný. ŠK, oddělení pro děti, 8:00-11:00 hod.

Potápky a bedly aneb Jak se žilo mládeži v protektorátu

Pondělí 30. 5. V rámci cyklu AVČ bude naším hostem **PhDr. Petr Koura, Ph. D.** Součástí besedy promítání fotografií a karikatur a ukázky dobové jazzové hudby. **ŠK, společenský sál, 17:00 hod.** Vstupné 40,-/pro členy AVČ 20,- Kč.

Drobné smetí

Zákaz vstupu do lesa?

Ministerstvo zemědělství připravuje novelu zákona o myslivosti, na základě které budou moci myslivci znemožnit vstup do krajiny nebo lesa např. v době honů. Více informací a výzvu ministru Jurečkovi naleznete [zde](#).

Jan Mládek podruhé za sebou Ropákem roku

Ministr průmyslu a obchodu Jan Mládek získal opět titul Ropák roku. Důvodem ocenění jsou jeho dlouhodobé snahy o prolomení těžebních limitů (v posledním roce úspěšné). Více se dočtete [zde](#).

Alternativní článek o alternativním vzdělávání

Pedagogika má svá vlastní média, ale občas o ní píšeme i my. Na webu naší ZO ČSOP (viz [zde](#)) si můžete přečíst článek o netradičním kroužku MOP. V něm jdou jeho vedoucí podobnou cestou jako jiní propagátoři alternativních směrů, něco se jim jeví odlišně, leccos zatím není ještě vyzkoušeno a ověřeno. Uvítáme nejrůznější připomínky a náměty od vás, čtenářů.

Literární okno

Třicet let od Černobylu, pět od Fukušimy

Letošní dvojí kulaté výročí jaderných katastrof si říká o článek, i přesto, že jsme na tohle téma psali už dříve (viz [zde](#)) a citovali jsme další zdroje informací. Tentokrát bych chtěla upozornit na ty literární prameny, které mají povahu beletrie, ať už fantazijní, nebo týkající se konkrétních událostí.

Asi nejslavnějším z katastrofických románů tohoto typu je „**Prométheus v plamenech**“ z roku 1975 (autoři: **Thomas Nicholas Scortia a Frank T. Robinson**), z méně známých mohu jmenovat např. film **Filosofové (2013)**. Přímo o událostech v Černobylu napsal např. **V. Javorivskij („Marie z Černobylu“)** nebo **T. Vujity („Viděl jsem peklo“)**. Některé knihy se zabývají i tím, jak dalece zasáhla do života lidí samotná stavba jaderné elektrárny – a jsou to díla velmi působivá, i když zde jde „jen“ o ztrátu domova (např. „- a po nás planina“ od **Antonína Pelíška (2006)** nebo „**Rybí krev**“ od **Jiřího Hájíčka (2012)**).

Ukázku jsem vybrala z knížky **Mrak (autorka: Gudrun Pausewang) z roku 1996** (první vydání v Německu: 1987) – o událostech po fiktivním výbuchu reaktoru Grafenrheinfeld. Podtitul tohoto drobného dílka je „Teď už nemůžeme říci, že jsme o ničem nevěděli“, což přesně vystihuje záměr autorky a koresponduje se závěrečnou

kapitolou, v níž se hlavní hrdinka, patnáctiletá Janna-Berta, setkává po několika měsících od evakuace ze zamořeného území se svými prarodiči, když se všichni vrátili ze vzdálených míst domů do městečka Schlitzu. Je na ní, aby je vyvedla z omylu o tom, jak se vlastně nic moc nestalo a jak média celou záležitost zbytečně nafoukla. Ve skutečnosti toho média velkou část zamlčela, stejně jako tomu bylo v roce 1986, kdy ani politici, ani nikdo další neinformoval veřejnost tak, aby bylo možno se aspoň co nejlépe uchránit před ozářením. Jak asi Janně-Bertě bylo, když to měla být ona, kdo jako první bude muset říci prarodičům o smrti čtyř členů rodiny? Jedna z příbuzných, Almut, je po celou dobu šetřila a psala jim, že jsou všichni v sanatoriu, jenže tak to nebylo. Rodiče a nejmladší z dětí zahynuli krátce po havárii, prostřední Uli byl přejat autem při panickém útěku ohroženého obyvatelstva, kdy šlo všem o zdraví a lidé ztráceli ohleduplnost vůči ostatním:

... „Našla jsem na seznamu mrtvých i Uliho jméno,“ řekla Almut. „Je to pravda?“... Janna-Berta zajímavě vyprávěla. Strohými slovy, ve dvou, třech větách. Almut mlčela. „Ještě není pohřbený,“ řekla Janna-Berta. „Musím na to často myslet. Jako kdyby nebyl ve studené místnosti přikrytý.“ Almut se posadila na postel Janny-Berty. Janna-Berta si sedla vedle ní a objala ji. „Ty máš ještě vlasy,“ řekla a nechala si proklouznout jeden z Almutiných černých pramínků mezi prsty...

Do Schlitzu se vrátil i spolužák Lars a viděl jej dříve než Janna-Berta. Tak trochu ji na to připravil, jaké to bude, až přijede také:

... „Mojí rodiče,“ řekl Lars, „chtěli jenom vědět, jestli někdo v domě či v obchodě raboval. Ale nic nechybělo. Když zjistili, že už jde zase proud, nemohli si vynachválit německý pořádek.“ Zamyslel se. „Nejstrašnější tam,“ řekl, „je listí. Je úplně žluté, jak někdy koncem října, a mnohé stromy už jsou úplně holé!“ Janna-Berta se podívala vzhůru do korun stromů. „Jed tam,“ řekl. „Dřív nenajdeš klid.“ A dodal: „Nikdy bych nevěřil, že mi na té díře tolik záleží.“

Těch pár prostých slov o ztraceném a znovu nalezeném domově má snad ještě větší sílu než líčení katastrofy, protože výbuch reaktoru si nedovedeme dost dobře představit, zatímco myšlenka na opuštěný dům, kde jsme kdysi prožívali blízkost rodiny, je srozumitelná každému z nás.

Velká přednost beletrie, že není neosobní, je k dobru na všech frontách - a obzvláště právě v případech, kdy se píše o lidských obětech. Je rozdíl, jde-li o čísla v tabulkách, nebo o někoho se jménem a vlastním jedinečným osudem. Líbí se mi, jak je to vystiženo **ve filmu Čistá duše**, v rozhovoru vědce Johna Nashe s vládním agentem Williamem Parcherem o jaderných zbraních (viz [zde](#)).

„Znal jste Oppenheimera?“ „Jen jsem dohlížel na jeho práci“ „Na kterou... onu... práci?“ „Není to zrovna snadné...“ „Skončili jste válku...“ „V mžiku jsme vymazali z povrchu země sto padesát tisíc lidí...“ „Velké činy si žádají velké oběti...“ „Takové posouzení je přepychem nezúčastněných... přihlížejících, pane Nashi...“ „To si zapamatují.“

Nejsem odborník na energii a nedovedu posoudit, které její zdroje jsou lepší než jiné a jakým bychom měli dávat přednost. Je mi líto jak všech, kdo doplatili na jaderné havárie, tak těch, kdo jsou nemocní z nějakých jiných důvodů. Mým oborem je literatura, a tak dávám tipy na knížky, které znám nebo o kterých vím od lidí kolem sebe. K mým nejmilejším patří vyprávění o obyčejných radostech, ke kterým není potřeba něco vyrábět, převážet, skladovat... kvůli kterým bychom škodili sobě i jiným daleko méně, pokud bychom se na ně více zaměřili a byli bychom střídmejší.

Vůbec nejradši půjčuji verše, a tak přidávám na závěr ještě pár slov od Eduarda Petišky – pocházejí z téměř už zapomenuté útlé sbírky „**Na prázdná místa**“ (1964), z první sloky básně „**Sčítači lidstva**“.

-ah-

V mrazivých sálech podzimních nocí
se rozléhá ocelové tukaní,
někdo nelidský sečítá na počítačím stroji mrtvých hvězd
člověka k člověku, kus ke kusu,

jak říkají kati: Dneska jsem vyřídil pět kusů.
Jak říkají staří vojevůdci: Pošlete tam sto mužů.
Jak říkají sčítači: Zahynulo tisíc lidí...

z básně Eduarda Petišky „Sčítači lidstva“

Z města Pripjat, foto Václav Vašků

Květnové zastavení

Kdo by neměl rád jarní květy a svěží mladou zeleň? To se, jak doufám, líbí každému, ale musím říct, že pro mě je tohle období každý rok zároveň i docela smutné – hodně mi totiž vadí, když se rostlinám ubližuje, jako kdyby snad nebyly živé. A protože v jarních dnech každý vesele užívá toho, co nám hezkého nabízejí, je to v tuhle dobu obzvláště křiklavé, když se například postříkují sedmikrásky, aby “nehydily” pěstěný trávníček, když má

rozkvetlá jabloň uříznutou půlku koruny nebo když zmizí z nějaké zahrádky úplně, protože si další člen rodiny pořídil vlastní auto a musí ho přece někam postavit. Mám starost, jak si v takové situaci mají malé děti udržet svůj hezký vztah k přírodě, když jim v tom dospělí nedávají moc dobrých příkladů. Méně často se člověk setká s tím, že je to obráceně, a tak nikdy nezapomenu na to, jak mi před více než deseti lety kamarádka Jitka Svobodová přinesla slova písničky složené jejím manželem Pavlem pro dcerky. Máme dovoleno se o text podělit a věříme, že se bude líbit. Další verše (lidové) si můžete přečíst na webu naší ZO ČSOP [zde](#), a to v článku **“Krkavci, draci, svátek sv. Jiří, staré a nové pohádky...”** **-ah-**

Foto -ah-

Všem k potěšení

... na melodii Na rozlúčení...

Všem k potěšení
větších krás není
vysadím pod okny sad

rf: Vůně jabloní
krajem zavoní
každý je na světě rád

Ptáci zpívají

stromy šeptají
slunce přidá zlatou zář

rf: Vůně jabloní...

Květy potají
včelky lákají
rozezpívají celý sad

Větve jabloní
k nám se nakloní
chtějí nám jablíčka dát

Pavel Svoboda

Zdraví a strava

Hospodské chuťovky

O přímém vlivu konzumace zpracovávaných masných výrobků na vznik některých civilizačních chorob jsme psali v předposledním dílu seriálu Veget na pokračování ([č. 12/2015](#)). Pokud se k tomu ještě přidá konzumace alkoholu ve větší než malé míře, zaděláváme si na problém. Naproti tomu chápou touhu po kulinářském zážitku, ať už je jakýkoli. Dobrá zpráva pro všechny - velká část oblíbených „hospodských“ pokrmů se dá udělat takovým způsobem, aby chuťová stránka věci zůstala zachována, a přesto netrpělo naše tělo. V mnoha případech se z jídel doslova ohrožujících naše zdraví může stát velmi výživná záležitost. Cílem posledního z kurzů zdravého vaření bylo spojit zažité způsoby přípravy a ochucování jídel a použití alternativních surovin. Opět jsme se mohli přesvědčit, že zdravé vaření je především otázkou fantazie. Pokud vás tedy zajímá, jak připravit bezmasou čabajku nebo utopence bez použití buřtů, podívejte se na recepty o kousek níže. Vzniklé pokrmy nemají být imitací původního receptu, ale mají ukázat, že pokud chceme z našeho jídelníčku odstranit jídla, škodící našemu zdraví, nemusí se tak dít cestou odříkání. Tato lekce měla být pomyslným zakončením další sezóny kurzů v prostorách cvičných kuchyní základních škol již na čtyřech místech v okrese (Strakonice, Volyně, Blatná, Čestice). Na všech těchto místech proběhne v měsících květnu a červnu ještě závěrečné rozloučení v podobě tradiční Vege grilovačky, na kterou se můžete hlásit i v případě, že jste kurzy na některém z uvedených míst pravidelně nenavštěvovali.

Katův šleh

Ingredience: sójové kostky 200 g, rajský protlak 500 ml, 4 bílé papriky, česnek (2 stroužky), chilli paprička, půl póruku, cibule, sladká paprika (2 lžíce), pepř, sůl, rostlinný olej

Postup přípravy: Sójové kostky uvaříme v osolené vodě ochucené např. sušeným česnekem, pepřem a libovolným dalším kořením. Po uvaření je pečeme na plechu nebo pozvolna restujeme na pánvi na malém množství oleje dozlatova. Dle chuti dosolíme nebo dokořeníme. Ke konci můžeme zakapat sójovou omáčkou. Pokud je upravujeme na pánvi, na závěr kostky zaprášíme hladkou celozrnnou moukou a dobře rozmícháme.

Pokrájenou cibuli orestujeme na oleji, přidáme pokrájené papriky a pórek, utřený česnek a drcenou chilli papričku. Přidáme sůl, pepř, sladkou papriku a podlijeme trochou vody. Dusíme do změknutí zeleniny, pak přidáme rajský protlak, předpřipravené sójové kostky, rozmícháme a převaříme.

Bezmasá čabajka

Ingredience: sušená rajčata naložená v oleji (100 g), loupaná slunečnice (100 g), lněné semeno (50 g), rostlinný olej (50 ml), česnek (stroužek), chilli paprička, sůl (půl lžičky), lahůdkové droždí (2 lžíce), kukuřičná strouhanka (2 lžíce), uzená paprika (lžíce)

Postup přípravy: Rajčata umixujeme společně s olejem, uzenou paprikou, chilli papričkou a česnekem. Pokud máme výkonný mixér nebo sekáček, umixujeme společně se slunečnicí a lnem. Jinak semínka nameleme v mlýnku na mák, hmoždíři, popř. koupíme nadrcená. Smícháme se všemi ostatními ingrediencemi, propracujeme rukama a tvarujeme válečky, které zabalíme do potravinové fólie. Necháme dobře ztuhnout v lednici.

Celozrnné pивní rohlíky

Ingredience: celozrnná hladká pšeničná mouka (400 g), hladká kukuřičná mouka (100 g), pivo (cca 300 ml), rostlinný olej (lžíce), droždí (půl kostky), sůl (necelá lžíčka), hnědý cukr (lžíčka), kmín (lžíce a na posypání)

Postup přípravy: Všechny ingredience propracujeme ve vláčné těsto, které necháme alespoň hodinu v teple nakytnout. Rozdělíme na 6 - 8 dílů. Z každého vyválíme placku, kterou srolujeme do tvaru rohlíku. Před pečením potřeme vodou, posypeme kmínem a necháme ještě dokynout (případně můžeme rohlíky vytvarovat před kynutím). Pečeme na 180 °C do lehkého zhědnutí (cca 15 min.)

Foto -ah-

Zemřelci (vegan utopenci)

Ingredience: domácí seitan/klaso, cibule, česnek, mrkev, bobkový list, celý pepř, nové koření

Nálev 1 l: jablečný nebo obyčejný ocet (350 ml), rostlinný olej (50 ml), voda (600 ml), sůl (lžíce a půl), hnědý cukr (2 lžíce), mletý pepř (1/2 lžíčky)

Postup přípravy: Uvařený seitan nebo klaso ochutíme solí a libovolnou směsí koření a dáme péct nakrájené na kostky nebo jiné ožadované tvary na olejem vymazaný plech do vytvoření slabé kůrky. Ještě horké plníme do sklenic společně s cibulí, česnekem, mrkví a divokým kořením. Ingredience pro vytvoření nálevu smícháme v hrnci a necháme přejít varem. Lijeme ihned do naplněných sklenic, zavíčujeme a obrátíme dnem vzhůru. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Jakub Kadlec, Jitka Svobodová, Štěpán Kovář, Bohuslava Schneiderová, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2016

